MUÂFÂ BİN ZEKERİYYÂ BİN TARÂR

Fıkıh âlimlerinin büyüklerinden. Künyesi Ebü'l-Ferec'dir. İbn-i Tarâr diye bilinir. 303 (m. 915) târihinde doğup, 390 (m. 1000) senesinde vefât etmiştir. Begâvî'nin, İbn-i Ebî Dâvûd ve İbn-i Sa'îd'in derslerini dinledi. İbn-i Şenbüz, Ebû Muzahim el-Hakânî, Ebû Îsâ Bekkâr ve daha başka âlimlerin huzûrunda ders okudu. Muhammed bin Cerîr et-Taberî hazretlerinin ictihâdı üzere âlim oldu. Ondan Abdülvehhâb bin Ali el-Mülhâmî, Ahmed bin Mesrûk ve daha başkaları ders aldı. Birçok âlimler ondan rivâyette bulunmuşlardır.

Ebû Muhammed el-Bâfî der ki: "Kâdı Ebü'l-Ferec geldiği zaman, bütün ilimlerde sanki onun ile beraber gelirdi. Eğer birisi, malının üçte birini insanların en âlimine verilmesini tavsiye etse idi, Muâfâ bin Zekeriyyâ'ya verilmesi gerekirdi."

Hatîb el-Bağdâdî ise şöyle der: Büyük âlim Berkânî'ye Muâfâ bin Zekeriyyâ'yı sordum. Bana: "O, zamanının en âlimi ve sika (güvenilir) bir zâttır" dedi.

Meşhûr âlim Tevhîdî dedi ki: "Muâfâ bin Zekeriyyâ'nın ilmi çok genişti. Yaşadığı devirdeki bütün ilimler hakkında bilgi sahibi idi. Özellikle Peygamber efendimizden (aleyhisselâm) Eshâb-ı kiramdan ve onlardan sonrakilere âit haberleri çok iyi biliyordu."

Muâfâ bin Zekeriyyâ, fıkıh, nahiv (Arab dili grameri) lügat ve edebiyatın çeşitli kollarında asrınının en önde gelen âlimi idi. Bâb-üt-Tâk denilen yerde İbn-i Sanber'in vekîli olarak kadılık (hâkimlik) yaptı.

Ahmed bin Amr bin Rauh anlatıyor; "Muâfâ bin Zekeriyyâ, devletin ileri gelenlerinden birisinin evinde bulunuyordu. Burada, çeşitli mevzûlarda mütehassıs âlimler de vardı. Bu âlimler, Muâfâ bin Zekeriyyâ'ya "Seninle hangi ilimden konuşalım" dediler. Muâfâ ev sahibine: "Eğer, kitaplığında

edebiyata ve çeşitli ilimlere dâir eserler varsa, hizmetçini gönder, kitaplığın kapısını açsın, eline hangi kitap gelirse onu alsın. Siz, istediğiniz bir mevzûyu seçin. Onun üzerinde, müzâkere edelim, konuşalım” demiştir.

Buna ilâve olarak İbn-i Rauh der ki: “Buradan, Muâfâ’nın asrın bütün ilimlerinden haberdar olduğu anlaşılmaktadır.”

Ebû Abdullah Humeydî, İbn-i Tarâr hakkında şöyle anlatır: Ebü’l-Ferec Muâfâ bin Zekeriyyâ’nın bizzat kendi yazdığı bir yazıyı okudum. Diyor ki: “Bir sene hacca gitmiştim. Bayram günlerinde Minâ’da bulunuyordum. Bu sırada birisi Ey Ebü’l-Ferec diye bağırıyordu. Bunun üzerine önce kendi kendime: Herhalde beni çağırıyorlar, dedim. Fakat, sonra, yine kendi kendime: Bu kadar insan arasında Ebü’l-Ferec diye isimlendirilen çok kimse vardır, bu ben değilim, diye düşündüm. Bu yüzden cevap vermedim. Biraz evvel bağıran şahıs tekrar Ey Ebü’l-Ferec Muâfâ, diye seslendi. Ben cevap vermek istedim. Ancak, kendi kendime, belki bu isimde birisi vardır. Çünkü isimler ba’zan birbirine benzer dedim. Yine cevâp vermedim. Bağıran zât cevap veren birisini görmeyince, bu defa Ey Ebü’l-Ferec Muâfâ bin Zekeriyyâ Nehrevânî diye seslendi. İsmimi bu şekilde söyleyince, artık beni çağırdığına kesin kanâat getirip, “İşte buradayım, ne istiyorsun?” dedim. O ise bana, “Zannederim sen doğudaki Nehrevan’dansın” dedi. Ben: “Evet öyle” dedim. O: “Biz Batıdaki Nehrevan’dan olanı arıyoruz” dedi. O gün isim, baba ismi, künye, nisbet edildiği yer bakımından bana benziyen birisinin bulunmasına çok taaccüb ettim ve Irak’taki Nehrevan’dan başka Magrib’de de başka bir Nehrevân’ın bulunduğunu öğrendim.”

Ebü’l-Ferec Muâfâ’nın çeşitli mevzûlara dâir faydalı eserleri vardır. 1. El-Celîs-üs-Sâlih el-Kâfî, 2. El-Enîs-ün-Nâsıh eş-Şâfiî, 3. El-Hudûa vel-Ukûd (Usûl-i fıkha dâirdir), 4. Tefsîr-ül-Kur’ân, 5. El-Mürşid (Fıkha dairdir).

1) Târîh-i Bağdâd cild-13, sh. 230

2) Vefeyât-ül-a’yân cild-5, sh. 221, 224

3) Mu’cem-ül-müellifîn cild-12, sh. 302

4) Tezkiret-ül-huffâz cild-3, sh. 1010

5) Şezerât-üz-zeheb cild-3, sh. 134

6) Bugyet-ül-vuât cild-2, sh. 293

7) Esmâ-ül-müellifîn cild-2, sh. 464

8) Tabakât-ı müfessirîn cild-2, sh. 323